

Carina-Maria JOSAN
(Universitatea de Vest
din Timișoara)

Autenticitatea între biografie și autobiografie

Abstract: (Authenticity between Biography and Autobiography) The assumption of authenticity (synonymous here with verifiability) is a concept upon which the intention itself of writing a biography is built. The other forms of writings about one's life, such as autobiography or diary, are based upon the same concept of authenticity, these expositions being perceived in a particular complementarity with biographical writing. Authenticity also has an element of value to it which is specifically implied when it comes to both biographical and autobiographical writing, and last but not least, this element of value is also still relevant in the large discussions about literature, about the literary truth (and meaning) and also about the viability of the writing act in itself. The questions that occur from these raw observations are related to the nature of authenticity and its ultimate scope. On the same note, considering the two forms of writing, biography and autobiography, a conceptual reconfiguration of authenticity is necessary having in mind the peculiarities of both typologies. In short, the significance and, implicitly, the assumptions of authenticity suffer metamorphoses depending on the perspective from which the text is written, this being the reason why a revaluation of this manner of perception is necessary when it comes to the concept of authenticity. The purpose of this paper is that of analysing the manner in which the concept of authenticity manifests itself in biographical writing, respectively in the autobiographical writing. Along the same lines, the purpose of this paper also involves the theme of the tendency to fictionalize the process of confession, theme which appears in the same discussions about authenticity.

Keywords: *authenticity, biography, autobiography, verifiability, sincerity.*

Rezumat: Asumția de autenticitate (în sinonimie aici cu verificabilitatea) este un concept pe care se bazează însăși intenția construirii unei biografii. Tot pe același concept al autenticității se bazează și celelalte forme ale așa-zisei scrieri despre viață și anume autobiografia sau jurnalul, expuneri care sunt percepute într-un soi de complementaritate cu biografia. Autenticitatea reprezintă, totodată, și o dimensiune valorică cu care este investită biografia și autobiografia, dimensiune valorică încă semnificativă în cadrul discuțiilor despre literatură, despre adevărul (și, implicit, sensul) literar și despre viabilitatea actului scrierii. Interogațiile care reies în urma acestor observații brute ar fi acelea referitoare la natura conceptului de autenticitate și la scopul căruia îi servește în ultimă instanță. În aceeași ordine de idei, având în vedere cele două forme diferite de abordare, biografia și autobiografia, este necesară o reconfigurare conceptuală a autenticității în funcție de particularitățile celor două tipologii de scriere. În esență, semnificația și, implicit, asumțiile autenticității se metamorfozează în funcție de perspectiva scrierii, motiv pentru care este necesară o reevaluare a manierei în care acest concept este perceput. Scopul lucrării de față este acela de a analiza maniera în care conceptul de autenticitate se manifestă în cadrul scrierii biografice, respectiv în cadrul scrierii autobiografice, urmărindu-se totodată valențele, în complementaritate sau nu, ale biografiei și ale autobiografiei. Nu în ultimul rând, scopul lucrării vizează și tema tendinței de ficționalizare a confesiunii, temă care se naște în cadrul aceleiași discuții despre autenticitate.

Cuvinte-cheie: *autenticitate, biografie, autobiografie, verificabilitate, sinceritate.*

Autenticitatea reprezintă conceptul fundamental și implicit pe care se bazează scrierile *non-ficționale* (sau non-fictive) despre *persoană*. La rândul său, din multitudinea valențelor semantice aferente conceptului, poate fi identificată folosirea, cu precădere, a accepției etimologice, inițiale a acestuia, anume, aceea a *originalității* sau *veridicității*, deci a *autorității prin/în act*. Caracterul *autenticității*, astfel înțeles, funcționează și ca aspect legitimator al celor două forme de expunere (preponderent scrisă, dar există și orală) a existenței unei persoane/personalități, anume, biografia și autobiografia. Deși aceste idei par a fi cunoscute sau subînțelese atunci când vine vorba de cele două categorii de scriere menționate anterior, conceptul *autenticității* păstrează un caracter de ambiguitate chiar și dacă se face apel direct la etimologie sau semantică; imponderabilitatea acestui concept rezidă, de fapt, în relația (*nenaturală*?) pe care o *dezvoltă* cu textul(/itatea). Așadar, scopul acestei lucrări este, pe de-o parte, acela de a delimita pe scurt particularitățile celor două categorii de scriere (autobiografia și biografia), iar pe de altă parte de a analiza felul în care *autenticitatea* funcționează în raport cu cele două categorii.

Etimologia celor doi termeni invocați este și punctul de plecare al analizei acestora; mai exact, termenul *biografie* provine din grecescul *biographia*, acesta la rândul său fiind compus din două elemente distincte: *bios* care semnifică *viață* și *graphein* – *a scrie*. În cazul termenului *autobiografie*, pe lângă elementele deja menționate, se mai adaugă și *auto*, tot de origine grecească, care se referă la *sine*. Principiul *autenticității*, deci al redării veridice (sau verificabile) a experienței, se diferențiază de metamorfozele semantice ale conceptului din cadrul scrierilor de ficțiune. Deși acest detaliu pare implicit conceptului *autenticității*, sunt de semnalat și pozițiile critice care încadrează aceste scrieri despre persoană în discuția despre *ficționalizarea non-ficțiunii*. În acest sens, *autenticitatea* reprezintă și principiul, intens invocat, prin teoretizarea căruia aceste tipuri de scrieri își dispută validitatea. Este de remarcat aici observația pe care o face Thomas Claviez într-unul dintre secțiunile sale dedicate *autenticității* ca *promisiune*:

“The presumed *desire* for authenticity is thus something that is produced by the proponents of an ethics of authenticity: The reason being that, if the subject in question (and questioned about its authenticity) would not itself be the carrier of such a will or a desire, it could not possibly be the subject of authenticity in the first place, because, if a subject were to will the contrary, the entire edifice of authenticity would crumble. That is also why any desire for me being authentic might rather come from others than from myself.” (Claviez 2020, 50).

Atât în practica *biografiei*, cât și în cea a *autobiografiei* conceptul *autenticității* funcționa aproape independent de conținutul textual propriu-zis, oferind o înțelegere legitimatoră a unui asemenea demers. Totodată, discursul asupra *autenticității* poate fi plasat, spre exemplu, și în legătură cu o relație de putere, probabil detectabilă în ipostaze precum autenticismul românesc interbelic, și formulat după cum urmează:

“Power, of course, has its own lexicon, its own forms. It is vast because an antithesis to power is difficult to conceive: meekness perhaps gets closest, though little else concretely offers itself as non-power. Authenticity for its part is more limited, as Lionel Trilling notes in a classic essay. Unlike power, it is intimately related with its opposite: the inauthentic, the copied, the fake, all of which is captured in the Latin *authenticus*, «written by the author’s own hand.» [...]. Can we conceive of an ontology of power in the drift between authentic and inauthentic; between repetitions that can be grouped under the rubric of care? In other words, is there a way of thinking power and authenticity together through repetition and then what kind of repetition?” (Campbell 2020, 59-60).

Dincolo de multitudinea valențelor semantice ale *autenticității*, rolul acesteia depășește funcțiile de bază ale textului prin prisma căruia se manifesta. Un aspect demn de menționat cu privire la acest subiect este faptul că această interogație acerbă a veracității conținutului biografic sau autobiografic este un rezultat al influenței poststructuralismului care respingea narațiunile totalizatoare, concentrându-se pe *particular* sau *specific*.

În *Arta biografiei* (1925), eseul Virginiei Woolf și unul dintre textele populare ale discuțiilor despre biografie, este formulată interogația fundamentală a scrierii biografice: „este biografia o artă?”, fiind punctat, de fapt, paradoxul inerent tipului de scriere în cauză. Într-o descriere stereotipică a *biografiei* aceasta ar reprezenta o situație ambiguă între ficțiune și factualitate, pentru realizarea căreia se face apel la creativitatea autorului în seama căruia s-ar lăsa delicata sarcină de a delimita un adevăr experiențial sau al unei realități verificabile. În acest sens, perspectiva auctorială reductivă, cu tendința de a selecta anumite date în detrimentul altora, este una dintre primele obiecții aduse practicii biografice, contestată până și prin intermediul literaturii care în modernism propune binecunoscuta plonjare în interioritate și redarea cât mai fidelă a *fluxului conștiinței*. Principiul *autenticității* în practica biografică, spre deosebire de literatură, deși cu rezonanță și în acest domeniu, funcționa oarecum similar cu asumția de *științificitate* a adevărului istoric; spre exemplu, în prima jumătate a secolului al XIX-lea, atunci când *autenticitatea* pătrunde și în literatură este identificat și următorul context cu privire la conceptul menționat:

“Literature, increasingly identified with poetry, was henceforth associated with the articulation of a privileged vision of the real. History, although not yet formally organised as a profession, drew on the model of the natural sciences and redefined itself as an epistemological project, a project whose objective was the production of new knowledge. [...]

The division between history and literature was articulated by means of a series of binary oppositions: reason and imagination, truth and falsehood, reality and fiction, science and art, intellect and feeling. In reality, however, the surface sundering of literature from history was accompanied by deeper synergies, moments of recognition and memorable examples of cross-fertilisation. [...]

At the same time the divorce of literature from history paradoxically opened the door to thinking about the historical process itself on an analogy with literary creation.” (Crossley 2001, 18).

Autenticitatea este, astfel, echivalată în cazul biografiei cu un soi de științificitate prin a cărei *suficiență* se autojustifică. Poziția aceasta este eronată, considerată a deschide dihotomii false, întrucât *genurile literare* funcționează prin împrumut reciproc; spre exemplu: “All genres readily borrow from other genres and modes.” (Mandel 1980, 53). Scepticismul cu privire la acuratețea adevărului apare formulat în multiple ipostaze, într-o asemenea măsură încât presupuziția autenticității în cazul biografiei rămâne singura legitimitate a genului. Nu este întâmplătoare nici interogația următoare cu privire la acest subiect, interogație care exprimă îndoiala față de activitatea ca atare a biografului: “Is biography flexible enough to accommodate lives that are written not from texts but from material evidence?” (Fleming 2009, 610). Într-o altă ipostază se face următoarea observație: “Biography, [...], is closer to fiction than to history.” (Kessler-Harris 2009, 625). Biografia, în esență, se rezumă la raportul dintre *autenticitate* (ca *autentificare*) și *autoritate*, context care încheie acest gen de scriere într-un ciclu autodetermina(n)t. Virginia Woolf, în eseu amintit anterior, plasa *biografia* între cele două extreme reprezentate de *fapt vs ficțiune*, context care amplifică dificultatea practicii biografice, autoarea numind biograful mai degrabă *artizan*, decât *artist*. Este de (re)amintit în acest sens interpretarea pe care Woolf o propunea în legătură cu scrierea biografică:

“Truth of fact and truth of fiction are incompatible; yet [the biographer] is now more than ever urged to combine them. For it would seem that the life which is increasingly real to us is the fictitious life; it dwells in the personality rather than in the act. Each of us is more Hamlet, Prince of Denmark, than he is John Smith, of the Corn Exchange. Thus, the biographer's imagination is always being stimulated to use the novelist's art of arrangement, suggestion, dramatic effect to expound the private life. Yet if he carries the use of fiction too far, so that he disregards the truth, or can only introduce it with incongruity, he loses both worlds; he has neither the freedom of fiction nor the substance of fact.” (Woolf *apud* Gualtieri 2020, 350).

Biografia, în interpretarea Virginiei Woolf, putea fi asociată literaturii având în vedere *flexibilitatea* de creație a autorului pe baza datelor specifice. Caracterul *autenticului*, prin intermediul asumției verificabilității, funcționează aproape independent de conținutul descris. Întrebarea retorică formulată de către John Updike în urma lecturii pe care acesta a făcut-o biografiei lui Marcel Proust poate reprezenta un valid punct de reper în raportarea la biografie ca atare: “The main question concerning literary biography is, surely, Why do we need it at all?” (Updike *apud* Holden 2014, 917).

Pe scurt, subiectul relevanței biografiei va persista în discursul pe marginea acesteia, ridicând și problematica validității asumției de autenticitate; aceluiași concept i se adaugă o altă conotație atunci când se face trecerea de la *biografie* la

autobiografie, deschizând argumentația despre cum se mai poate justifica maniera biografică având în vedere practica autobiografică. În concluzie, biografia rămâne în zona ambiguă dintre factualitate și ficțiune și, spre deosebire de autobiografie sau de scrierile cu un caracter de independență, se bazează pe disponibilitatea unui cititor de a fi receptată și, implicit, validată. Pe baza acestor idei se poate nota anticipativ, deși poate contraintuitiv, următoarea întrebare, care deschide și următoarea secțiune a lucrării: “How is the subject constituted, both in biography as well as in real life?” (Hibbard 2006, 32).

Definiția tehnică a *autobiografiei* ar fi următoarea – dimensiune complementară biografiei, caracterizată prin faptul că nu există intermediere/mijlocire între cititor și vocea auctorială. Practica autobiografică, favorizată de o teoretizare intensă, transcende domeniile de activitate, fiind un subiect de interes în mai multe științe umaniste¹. Termenul *autobiografie* ar fi fost compus de către un lingvist la finele secolului al XVIII-lea, prin 1797, cu scopul cuprinderii multitudinii scrierilor despre sine, fapt care nu ar fi unul neobișnuit pentru acea perioadă (Berryman 1999, 72). Scrierea autobiografică are ca manifestări *Autobiografia lui Thomas Shepard* (*The Autobiography of Thomas Shepard*) din anul 1832 (*My Birth and Life*, titlu inițial, schimbat printr-o intervenție editorială) sau *Memoriile* lui Benjamin Franklin (1771-1790) care au început să circule sub denumirea propriu-zisă de *autobiografie*; acest fapt istoric a marcat și procesul prin care *contextualizarea* sinelui implica, de fapt, un scop al afirmării. Ulterior, odată cu consolidarea scrierii autobiografice ca un tip de scriere de sine stătător, filosoful Wilhelm Dilthey afirma: “the highest and most instructive form in which the understanding of life confronts us” (Dilthey *apud* Berryman 1999, 73). Același Wilhelm Dilthey a abordat numeroase accepții ale scrierii (sau reflecției) despre sine integrându-le termenului de *autobiografie* și încercând o sistematizare a acestui fenomen. Un detaliu relevant cu privire la percepția asupra autobiografiei este faptul că și aceasta rămâne plasată în zona incertă dintre factualitate și ficțiune, atribuindu-i-se, într-o măsură considerabilă, și o funcție *documentară*. Totuși, autobiografia, spre deosebire de scrierea biografică, implică alte înțelesuri al autenticității și anume cel al *sincerității* și al *singularității*. În baza acestei ambiguități, scrierea autobiografică a intrat în cadrul discuțiilor despre scrierea ficțională, în pofida implicației de sinceritate care o diferențiază de biografie². Maniera în care

¹ Pentru a ilustra ideea de mai sus este de remarcat aici parafrazarea pe care William Pinar o face pentru o secvență din studiul lui Allan Megill, *Prophets of extremity* (1985): “Writing in the Derridean sense becomes a kind of architecture, that space and those movements of mediation which give and take form to formlessness. A kaleidoscope of impulses, instincts, memories, and dreams are visualized, theorized, told as a story. Autobiography takes this task seriously. It is the task of self-formation, deformation, learning, and unlearning. Speech, like poetry and music, can hover close to the Heideggerean *ground of Being*, but writing, and in particular the craft of autobiography, can soar, and from the heights, discern new landscapes, new configurations, especially those excluded by proclamations of Government, State, and School.” (Pinar 2016, 190).

² În acest sens, este sugestivă sau aproape anecdotică remarca lui Robert Smith cu privire la amplexarea studiilor și teoriilor care s-au format în jurul autobiografiei, ajungându-se uneori să se eludeze în

autenticitatea se reflectă în autobiografie implică o concentrare pe expresie, limbaj și subtilitate, toate acestea reprezentând instrumente ale definirii sinelui; atât în practica diaristă, cât și în scrieri de tipul memoriilor poate fi identificată intenția *singularizării* individului, chiar și în cazurile excepționale când autorul însuși își neagă statutul unic. Totodată, practica autobiografică presupune și o dimensiune estetică care este *accesată* tocmai prin *apelul* direct la expresie și limbaj; Helga Lénárt-Cheng parafrazându-l pe Dilthey nota următoarea remarcă: “autobiography as *the* paradigm of historical understanding — as <the ideal case> of hermeneutical understanding” (Lénárt-Cheng 2016, 365).

Dincolo de caracterul strict formal sau stilistic al autobiografiei, aceasta se mai diferențiază de biografie și prin rolul subversiv pe care îl poate exercita. Dacă biografia situează și contextualizează individul într-un cadru de subzistență prestabilit, devenind involuntar părtinitoare cadrului respectiv, autobiografia presupune încercarea decontextualizării individului, fiind la rândul său părtinitoare *angajării ignorante* a individului. O perspectivă similară este descrisă și de William Pinar: “Autobiography as alternately sublimated and desublimated modalities of self-self, self-other, and self-object relations, is itself an exclusion, an absence, in schools and in the public sphere generally.” (Pinar 2016, 192).

Astfel, pe lângă deosebirile evidente dintre biografie și autobiografie, ceea ce persistă în legătură cu cele două forme de scriere este ambiguitatea principiului pe care acestea se bazează, și anume cel al autenticității. Mai exact, în autobiografie nu se găsește forma ideală pentru ilustrarea acestui concept, ci dimpotrivă, se deschid noi interogații cu privire la raportul dintre individ și parcursul său existențial. William Pinar descrie cu subtilitate jocul dintre limbaj, expresie și percepția asupra timpului.

“Autobiography can serve as a method for enlarging, occupying, and building the space of mediation. It enlarges the space by pushing back the edges of memory, disclosing more of what has been *forgotten*, suppressed, and denied. [...]. Rather, that autobiography which makes the self's architecture more complex moves below the surface of memory, requiring the dismantling of self-defenses. It retrieves sensory experience, and in so doing does not portray the past from the point of view of the present. Instead it undermines the stories we tell for comfort or amusement's sake, and allows (to a variable extent) a re-entry into the past, a re-experience of the past moment now somewhat present in its multidimensionality and orderlessness. Now, the edges of memory pushed back, the water and air of experience seep in, making the pool of memory larger, deeper, more complete.” (Pinar 2016, 191).

În concluzie, conceptul de *autenticitate* prezintă implicații diferite în cazurile celor două tipuri de scrieri, în pofida faptului că cele două se condiționează reciproc; în acest sens, caracterul autenticității se ramifică în două direcții conceptuale:

discursurile specifice tocmai conținutul vizat: “The theory of autobiography has become very well trodden terrain. So much so, in fact, that there are now not only many theories of autobiography, but there is also a growing number of theories of those theories.” (Smith *apud* Berryman 1999, 71).

veridicitate/verificabilitate vs originalitate/sinceritate. O modalitate de raportare la cele două tipuri de scriere prin prisma caracterului autentic ar putea fi aceea potrivit căreia *autenticitatea* operează concomitent în scopul afirmării unui adevăr, cât și împotriva acestuia. Poziția lui Donald M. Murray, deși poate una deja clișeică, pare a fi cea echilibrată, motiv pentru care poate fi considerată drept concluzie: “All my writing – and yours – is autobiographical.” (Murray 1991, 66).

Referințe bibliografice

- Berryman, Charles. 1999. *Critical Mirrors: Theories of Autobiography*, in “Mosaic: An Interdisciplinary Critical”, vol. 32, no. 1, March, p. 71-84.
- Campbell, Timothy. 2020. *Authentic Power and Care as Repetition*, in “Critique of Authenticity”. Edited by Thomas Claviez, Kornelia Imesch and Britta Sweers, Delaware: Vernon Press, p. 59-72.
- Claviez, Thomas. 2020. *A Critique of Authenticity and Recognition*, in “Critique of Authenticity”. Edited by Thomas Claviez, Kornelia Imesch and Britta Sweers, Delaware: Vernon Press, p. 43-57.
- Crossley, Ceri. 2001. *History, Nature and National Identity in France, 1800–1830*, in “Literature & History”, vol. 10, no. 1, p. 18-27.
- Fleming, Robin. 2009. *Writing Biography at the Edge of History*, in “The American Historical Review”, vol. 114, no. 3, June, p. 606-614.
- Gualtieri, Elena. 2020. *The Impossible Art: Virginia Woolf on Modern*, in “The Cambridge Quarterly”, vol. 29, no. 4, April, p. 349–361.
- Hibbard, Allen. 2006. *Biographer and Subject: A Tale of Two Narratives*, in “South Central Review”, vol. 23, no. 3, p. 19-36.
- Holden, Philip. 2014. *Literary Biography As A Critical Form*, in “Biography”, vol. 37, no. 4, p. 917-934.
- Kessler-Harris, Alice. 2009. *Why Biography?*, in “The American Historical Review”, vol. 114, no. 3, p. 625-630.
- Lénárt-Cheng, Helga. 2016. *Paul Ricoeur and the “Particular” Case of Autobiography*, in „a/b: Auto/Biography Studies”, vol. 31, no. 2, p. 355-372.
- Mandel, Barrett J. 1980. *Full of Life Now*, in “Autobiography: Essays Theoretical and Critical”. Edited by James Olney, Princeton: Princeton University Press, p. 49-72.
- Murray, Donald M. 1991. *All Writing Is Autobiography*, in “College Composition and Communication”, vol. 42, no. 1, p. 66-74.
- Pinar, William. 2016. *Autobiography And An Architecture Of Self*, in “Counterpoints”, vol. 491, p. 177-194.